

Сучасна система запобігання злочинності неможлива без активного використання можливостей аналізу інформації, зокрема, методів кримінального аналізу. Тому, однією з прогресивних новацій у сфері запобігання корупції можна визнати запровадження сучасних аналітичних підходів під час фінансових розслідувань - збирання, оброблення та проведення аналізу, зокрема, оперативного кримінального аналізу, щодо інформації про будь-які операції з активами з боку особи-фігуранта. Важливим при цьому є використання усіх можливих джерел інформації, починаючи від простого пошуку відомостей у Google та закінчуючи мережевими або немережевими державними реєстрами. Бажаним є пошук із використанням логічних операторів та засобів Google dorks, використанням TOR, веб-сканування великих обсягів даних, зокрема, соціальних мереж. Такий підхід дозволить всебічно зібрати інформацію щодо наявності та місця знаходження активів, одержаних від корупційних діянь. Тобто фінансові розслідування передбачають всебічний збір інформації та активне залучення кримінальних аналітиків, які володіють специфічною методологією збирання, систематизації та аналізу інформації, формування результатів аналізу та їх відповідної візуалізації, що дозволяє зробити висновки зрозумілими та легкими для сприйняття як замовником кримінального аналізу, так і будь-якою іншою уповноваженою особою.

Таким чином, при здійсненні фінансових розслідувань щодо корупційних злочинів суттєве значення відіграє оптимально спланована робота кримінальних аналітиків з використанням найбільш ефективного інструментарію кримінального аналізу. Це дозволить вчасно виявляти та у повному обсязі документувати зв'язки особи-корупціонера з іншими особами, прямо чи опосередковано пов'язаними з корупційною діяльністю, а також наявність та рух активів, одержаних в результаті корупційних діянь.

Тимошенко Віра Іванівна,
головний науковий співробітник відділу
організації наукової діяльності та захисту прав
інтелектуальної власності Національної
академії внутрішніх справ, доктор юридичних
наук, професор

КОРУПЦІЯ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Проблема корупції та боротьби з нею для України є особливо актуальною. Нині корупція зачепила всі сфери суспільного життя - від державної служби і правоохоронних органів до системи охорони здоров'я, освіти, житлово-комунальної сфери, вона стала в нашій країні основною перешкодою для політичного, економічного і духовного відродження, перетворилася на реальну загрозу національній безпеці. Рівень і масштаби наявної корупції стримують

економічний розвиток України, негативно позначаються на інвестиційному кліматі, знижують міжнародну зацікавленість у співпраці з нашою державою. Неабияку небезпеку для суспільства і держави являє тісний зв'язок корупції з організованою злочинністю, що забезпечує останній сприятливі умови існування і багаторазово підвищує її можливості. Без сумніву, корупція підриває права людини, верховенство закону і демократію. Коли за допомогою корупційних схем представники державної влади витрачають на власні потреби бюджетні кошти, що виділені на освіту, культуру, охорону здоров'я, інфраструктуру та інші важливі галузі життєдіяльності, можна констатувати порушення прав і свобод людини і громадянина, що гарантовані Конституцією України.

У науковій літературі корупція асоціюється з погіршенням економічного становища держави, загостренням соціальних проблем, зростаючою нерівністю і несправедливістю у суспільстві, підривом довіри населення до влади і погіршенням іміджу країни на світовій арені. Водночас ігнорується та обставина, що корупція підриває універсальні цінності - права людини. Причинно-наслідковий зв'язок між корупцією і правами людини нескладно помітити. Так, наприклад, отримання хабара за сприяння вступу до закладу освіти може призвести до порушення права іншої людини на освіту. Неможливість влаштуватись на роботу без того ж хабара призводить до порушення права на працю, а також права на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї. Особливої шкоди завдають такі форми корупції як непотизм, фаворитизм і протекціонізм. Зокрема, сприяння «своїм людям» у захисті неякісної дисертації призводить не лише до профанації науки, а й до появи так званих «фахівців», які у подальшому самі будуть порушувати права інших і на освіту, і на охорону здоров'я, і на працю, і на повагу до гідності тощо. Адже непоти вже звикли до своєї винятковості. Така практика цинічно принижує дійсно вчених, отже порушує їхні права. Отже, одне корупційне діяння тягне за собою інші, тобто корупція сама себе відтворює.

Цікаво, що проблема корупції, яка відома з давнини, привернула увагу міжнародного співтовариства лише наприкінці 90-х років XX століття, спонукавши прийняти ряд документів на рівні ООН та Ради Європи. Так, 27 січня 1999 року була прийнята Конвенція Ради Європи про кримінальну відповідальність за корупцію, яка наголосила, що корупція загрожує наступним цінностям: верховенству закону; демократії; правам людини; підриває принципи належного державного управління, рівності та соціальної справедливості; перешкоджає конкуренції; ускладнює економічний розвиток; загрожує стабільності демократичних інститутів і моральним засадам суспільства [1].

Нині за умов глобалізації проблема корупції набуває нової якості, вона стає одним із викликів світовому розвитку. Завдяки глобалізації світової економіки корупція вийшла за межі окремих держав, внутрішніх національних економік і стала поширюватися на міжнародні відносини. Лібералізація, денаціоналізація та розширення зовнішньоекономічних зв'язків є сприятливим ґрунтом для необмеженого обороту фінансів,

інших ресурсів, а разом з тим і поширення корупційних схем, незаконного збагачення, відмивання коштів, отриманих незаконним шляхом, міжнародного хабарництва. У сучасному світі корупція присутня в країнах з різними рівнями розвитку, що мають різні політичні традиції, відрізняються підходами до державного будівництва і адміністративного устрою. Широке поширення корупції дозволяє говорити про поступове перетворення її на нову глобальну загрозу.

Глобалізаційні процеси вже привели до обмеження прав і свобод громадян і підданих країн, де зросли масштаби діяльності транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків. У деяких державах було суттєво змінено законодавство, зокрема трудове законодавство, з метою створення сприятливого режиму діяльності ТНК і ТНБ. Лібералізація національного ринку праці в угоду ТНК і ТНБ, що дозволяє останнім знижувати витрати на робочу силу і отримувати надприбуток, призводить до неухильного зниження життєвого рівня населення та порушення прав людини, особливо у тих країнах, які не належать до країн з найбільшим розвитком економіки. У першу чергу це стосується права на працю, відпочинок, страйк, власність, достатній життєвий рівень.

Характерною рисою епохи глобалізації є активна міграція населення, у тому числі й незаконна, коли мільйони людей змушені перемішатись з однієї держави в інші у пошуках роботи, притулку, безпеки, кращого життя. Згідно даних ООН, у світі продовжує зростати вимушене переселення внаслідок воєн та інших подібних обставин. У 2019 р. кількість міжнародних мігрантів досягла 272 мільйони чоловік. Мігранти зараз складають 3,5 % населення світу [2]. Відповідно виникає питання про права негромадянина у країні перебування. З одного боку, міжнародне право виходить із рівності прав людини без будь-якої дискримінації, з іншого, не виключає відмінностей, зокрема між громадянами і негромадянами. Права людини, яку уособлює мігрант, порушуються досить часто.

Корупція є одним із найбільш істотних факторів організованої злочинності. Глобалізація ж супроводжується активізацією традиційних і появою нових, у тому числі кримінальних загроз для прав людини, поширенням злочинності, включаючи транснаціональну організовану злочинність і міжнародний тероризм. Сучасною наукою доведено, що кримінальні загрози більше не можуть розглядатися поза контекстом глобалізаційних і гуманітарних процесів. Злочинність є одним із факторів, що впливають на соціальну життєдіяльність, порушують права людини, у першу чергу право на життя, свободу, особисту недоторканність.

Україна, на жаль, є однією з найбільш корумпованих країн Європи. Нещодавно Президент України Володимир Зеленський закликав українців боротися з корупцією і повідомляти про будь-які корупційні дії в НАБУ. Зразу ж після цього заклику кількість дзвінків до НАБУ збільшилась у 8 разів. Більшість повідомлень стосувалися саме порушення соціальних прав [3]. Будемо сподіватись, що спільні

зусилля влади і громадянського суспільства щодо боротьби з корупцією дадуть позитивні результати.

Таким чином, корупція є суттєвою перешкодою на шляху реалізації прав людини. Корупційні практики найчастіше зачіпають найбільш вразливі верстви населення: малозабезпечених, пенсіонерів, інвалідів, мігрантів тощо. Неприпустимою є ситуація, коли законні права та інтереси людина може реалізувати лише шляхом звернення до корупційних схем.

Між корупцією та порушенням прав людини можна простежити причинно-наслідковий зв'язок, коли перше породжує друге. І навпаки, недотримання прав людини провокує зростання корупції.

Причини зростання корупції треба шукати як в економічній і політичній ситуації окремих держав, так і в тих глобальних змінах, які неоднозначно впливають на хід світового розвитку.

Права людини необхідно завжди розглядати в контексті конкретного суспільства з його звичаями, традиціями, системою цінностей, рівнем розвитку економіки, існуючим рівнем життя, правової культури, рівнем злочинності, що неминуче буде так або інакше впливати на реалізацію правових норм.

Суттєва роль у боротьбі з корупцією та забезпеченні умов реалізації прав людини відводиться правоохоронним органам, які мають запобігати злочинним посяганням на ці права. Лише зменшення числа злочинів, спрямованих безпосередньо проти людини, може переконати громадянина у тому, що його права гарантовані та стимулювати громадянську активність як щодо реалізації своїх прав, так і щодо боротьби з корупцією.

Повністю викоринити корупцію неможливо, але можна зробити кроки для її зниження і зменшення шкоди, яку вона завдає. Зменшення проявів корупції потребує зміни системи цінностей і поведінки, морально-етичних норм, перш за все у верхніх ешелонах влади. Адже держава мусить поважати, захищати і сприяти реалізації прав людини, а значить боротись з корупцією.

Список використаних джерел

1. Преамбула Конвенции Совета Европы об уголовной ответственности за коррупцию, от 27 января 1999 г. URL.: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=173&CM=8&DF=&CL=ENG>.
2. ООН: количество мигрантов в мире превысило 270 миллионов. URL.: <https://journalist.today/oon-kolichestvo-migrantov- v-mire-prevysilo-270-millionov>.
3. После призыва Зеленского количество звонков в НАБУ увеличилось в 8 раз. URL.: <https://censor.net.ua/news/3150216/posle-prizyva-zelenskogo-kolichestvo-zvonkov-v-nabu- uvelichilos-v-8-raz>.